

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK: AVRUPA BAKIŞ AÇISIYLA

Esra SİPAHİ

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul/Türkiye

Sipahi, E. (2017). "Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Avrupa Bakış Açısıyla", Vol:3, Issue:15; pp:76-92 (ISSN:2149-8598)

ARTICLE INFO

ÖZ

Bu çalışma Ramon Mullerat¹ (Cilt. 13 Sayı.6 Haz 2013) Tarafından yazılmış olan makalenin Esra Siphai tarafından tercüme edilmiş halidir.

Jean Monnet/Robert Schuman Makale serisi, Miami Üniversitesi Jean Monnet Kürsüsü tarafından ve Florida Uluslararası Üniversitesi (FIU) çatısı altındaki Miami-Florida Avrupa Birliği Mükemmeliyet Merkezi ile işbirliği içerisinde yayınlanmıştır.

Bu makaleler Avrupa Birliği içerisindeki devam eden gelişmeleri analiz etmenin yanı sıra AB'nin dünyanın geri kalanıyla ilişkilerini etkileyen yeni trendleri de ele almaktadır. Kapsamlı konu başlıkları arasında ve bunlarla sınırlı olmamak üzere şunlar yer almaktadır:

Article History

Makale Geliş Tarihi

Article Arrival Date

10/08/2017

Makale Yayın Kabul Tarihi

The Published Rel. Date

10/09/2017

- ✓ Anayasanın çöküşü ve Lizbon Anlaşması ile geri kazanımı
- ✓ Euro bölgesi krizi
- ✓ Göçmenlik ve kültürel zorluklar
- ✓ Güvenlik tehditleri ve bunlara müdahaleler
- ✓ AB'nin komşularıyla politikaları
- ✓ AB ve Latin Amerika
- ✓ Dünyada bir model ve referans olarak AB
- ✓ ABD ile ilişkiler

Bu başlıklar AB'nin gündeminin bir bölümünü oluşturmaktadır ve Avrupa'nın entegrasyon sürecinin çok yönlü ve karmaşık doğasını temsil etmektedir. Bu makaleler AB'nin işleyişini ve dünyanın geri kalanıyla ilişkisini etkileyen dahili ve harici dinamikleri ele almaktadır.

"Daha fazla küreselleşmiş, birbirine daha yakından bağlanmış ve rekabetçi bir dünyada çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularının ele alınma şekli bir şirketin başarılı bir şekilde rekabet edebilmesi için gerekli olan genel yönetim kalitesinin bir parçasıdır. Bu bakımdan daha iyi performans gösteren şirketler örneğin riski doğru şekilde yöneterek, yasal düzenlemeleri önceden tahmin ederek veya faaliyet gösterdikleri toplulukların sürdürülebilir gelişimine katkıda bulunurken aynı zamanda yeni piyasalara da açılarak hissedarlarının değerini artırırılar..." Önemseyen Kazanır: Finans Piyasalarını Değişen Bir Dünya ile Bağdaştırmak, BM Global Compact, 2004.

1. KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK (KSS) İÇİN FARKLI YAKLAŞIMLAR

KSS farklı ritimler ile gelişmektedir. KSS kıtadan kıtaya, ülkeden ülkeye, sektörden sektöre ve şirketten şirkete değişiklik göstermektedir. Birleşik Krallık (BK) Sivil Toplum Kuruluşu (STK) Sorumluluğu ve Brezilya Ticaret Okulu Dom Cabral'dan alınan Sorumlu Rekabetçilik Endeksi (RCI) sorumlu işletme uygulamalarını desteklemek ve bu performanslar hakkında periyodik endeksler yayınlamak açısından ülkelerin nasıl bir performans çıkardıklarını incelemektedir. RCI endeksi 2007 senesi için 108 ülkeyi analiz etmiştir (global GSMH'nin %96'sı). Bu analiz, daha gelişmiş ülkelerin bu

¹ Ramon Mullerat OBE Barselona ve Madrid'de avukatlık yapmıştır; Paris adliyesi eski avukatlarından; İngiltere ve Galler Barosunun Fahri Üyesidir; İngiltere ve Galler Hukuk Topluğunun Fahri Üyesidir; Barselona Üniversitesi Hukuk Fakültesi eski profesörüdür; John Marshall Hukuk Fakültesi Misafir Profesörüdür; Porto Riko Üniversitesi Hukuk Fakültesi Barselona Programının Profesörlerindendir; Emory Üniversitesi (Atlanta) Avrupa Kurulunun eski üyesidir; AB Barolar ve Hukuk Toplulukları Konseyinin (CCBE) Eski Başkanı; Amerika Hukuk Enstitüsü (ALI) üyesidir; Amerika Baro Kurumunun (ABF) üyesidir; Kuzey Amerika Çalışmaları Enstitüsü (IEN) Yönetim Kurulu üyesidir; Amerika Barolar Birliğinin (ABA) Uluslararası Hukuk Bölümü üyesidir; Uluslararası Barolar Birliği (IBA) İnsan Hakları Enstitüsünün (HRI) eski Eş Başkanı; Avrupa Konseyi eksperidir; Katalan Bölgesi Hukuk Gözlemevinin üyesidir; Katalan Bölgesi Hukuk İlimi ve Yasama Akademisi üyesi ve sekreteridir; Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA) üyesidir; Tahkimin Geliştirilmesi Birliğinin (AFA) Başkanı; Uluslararası Kıdemli Avukat Projesi Avrupa (ISLP-E) Konseyinin Başkanı; Avrupalı Avukatlar Editoryal Kurulunun eski Başkanı; İberyalı Avukatlar Editoryal Kurulunun üyesidir.

Bu makale kısmen Prof. Mullerat'ın [Uluslararası Kurumsal Sosyal Sorumluluk](#) adlı eserinin 3. bölümü üzerine kurulmuştur. [21. yüzyılın Ekonomik Düzeninde Şirketlerin Rolü](#), 2010 ve Avrupa Komisyonlarının [Kurumsal Sosyal Sorumlulukları](#). Avrupa Birliğinde Ulusal Kamu politikaları, 2010.

alandada daha başarılı olduğunu göstermiştir. Performans sırasına göre en iyi ilk 20 ülke şu şekildedir: 1 İsviçre, 2 Danimarka, 3 Finlandiya 4 İzlanda, 5 İngiltere, 6 Norveç, 7 Yeni Zelanda, 8 İrlanda 9, Avustralya, 10 Kanada 11 Almanya, 12, Hollanda, 13 İsviçre 14 Belçika, 15 Singapur, 16 Avusturya, 17 Fransa, 18 ABD, 19 Japonya, 20 Hong Kong. Bununla birlikte, daha gelişmiş ülkelerin çevre kirliliğine neden olan endüstrilerinin çoğunu, evresel ve sosyal standartların katılmadığı dünyanın diğer bölgelerine kaydardıklarını da unutmamak gerekmektedir. Bunun sonucunda diğer ülkeler bu ülkeler adına çevre kirliliğine neden oluyor ve endeksler bu durumu yansıtamıyor olabilir.¹

2. AVRUPA'DA KSS

1. Genel bakış

Avrupa Birliği (AB) KSS hareketini benimseyen ilk kıta olmuştur. Bunun altında çeşitli nedenler yatmaktadır. Her ne kadar tarihi boyunca sayısız kötü uygulamaya sahne olmuş olsa da Avrupa dünyanın diğer ülkelerine göre geleneksel olarak KSS ile daha tutarlı değerler, normlar ve farkındalığa sahip olmuştur; Avrupalı şirketler paydaşları ile daha güçlü ve daha kapsamlı ilişkilere sahiptir ve bu ağ birçok şirketin ilgili KSS bilgisini paylaşması ve yayması için kurulmaktadır.³

Şirketler KSS yoluyla AB'nin anlaşmalarla amaçladığı sürdürülebilir gelişim ve son derece yüksek sosyal piyasa ekonomisine büyük katkılarda bulunmaktadır.

2. Avrupa'da KSS'nin Dönüm Noktaları

Avrupa'da KSS'nin dönüm noktaları şu şekildedir:

- 1995, Sosyal Ayrıma Karşı Avrupa Ticari Manifestosu; Avrupa Komisyonu (AK) Başkanı ve bir grup Avrupalı Şirket bir manifesto yayınlamış ve şirketlerin faaliyet göstermesi için makul bir kapsam belirlemiştir. Bu manifesto Avrupa Ticaret Ağının oluşmasına öncülük etmiştir.
- 1998, IBM, Johnson & Johnson ve Shell de dahil olmak üzere ilk KSS Avrupa Danışma Kurulu kuruldu.
- 1999, Avrupa Parlamentosu kararı Avrupalı şirketlerin çevresel, emek ve insan hakları ile ilgili düzenlemelere dünya çapında uyumunu gerektiren bağlayıcı faaliyet kuralları ortaya koydu.
- 2000, Lizbon Zirvesinde AB devlet başkanları şu taahhütte bulundu: "2010 yılına kadar Avrupa'yı, daha iyi işler ve daha güçlü sosyal bütünlük ile sürdürülebilir ekonomik büyüme kapasitesine sahip dünya üzerindeki en dinamik, rekabetçi ve bilgi tabanlı ekonomi haline getirmek."
- 2000, Lizbon Gündemi kapsamında AB devlet başkanları işletmeleri KSS'yi desteklemeye davet etti.
- 2001, kurumsal yeniden yapılanma sırasında sorumlu faaliyetler, 'iş/hayat dengesi' ve kurumsal etik ve sosyal hakları desteklemek de dahil olmak üzere KSS üzerine bir Avrupa Kurumsal Çerçevesini Desteklemek hakkında AK Yeşil Raporu yayınlandı⁴.
- 2002, Avrupa'da KSS hakkında ortak bir algı yaratmak için temellerin atılmasını sağlayan ve Lizbon Stratejisinin hedeflerine ulaşılmasını amaçlayan KSS Üzerine ilk AK Tebliği "sürdürülebilir gelişime işletmelerin katkısı"⁵ yayınlandı. "Şirketler, sosyal ve çevresel kaygıları ve paydaşları ile olan etkileşimlerini gönüllü olarak ticari faaliyetlerine entegre eder".
- 2002, Avrupa Parlamentosu, yönetim kurulu üyelerinin bu uygulamalardan kişisel olarak sorumlu olmalarını sağlamak ve Avrupalı şirketlerin gelişmekte olan ülkelerdeki ihlallerine karşı yasal bir yetki alanı belirlemek için şirketlerin sosyal ve çevresel performanslarını halka açık olacak şekilde her sene rapor etmelerini gerektiren yeni bir düzenlemeyi oybirliğiyle kabul etti⁶.

¹ Simon Zadek ve Alex MacGillivray (editörler), "Sorumlu rekabetçiliğin günümüzdeki durumu 2007: sürdürülebilir gelişimin küresel piyasalarda anlamlı hale getirilmesi", Sorumluluk, Temmuz 2007, Shah Anup, tarafından alıntılanmıştır, "KSS", Global sorunlar, 7 Temmuz 2007.

³Global Endüstriyel ve Sosyal Gelişim Araştırma Enstitüsü (Japonya), "Sürdürülebilir sosyo-ekonomik sistem ve KSS", Araştırma Komitesi Raporu.

⁴ EC, COM (2001) 416 final.

⁵ EC, COM 2002/347.

⁶Avrupa Parlamentosu: Gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren şirketler için Avrupa kriteri: Avrupa Tüzüğüne doğru, INI/1998/2075.

- j. 2002, Avrupa Komisyonu, iyi uygulamaların paylaşılması ve müşterek ilkelerin değerlendirilmesi için KSS üzerine AB Çok Paydaşlı Forumunu başlattı.
- k. 2003, bir Konsey Kararıyla Üye Ülkeler ("ÜÜ") KSS'yi ulusal düzeyde desteklemeye, sosyal ortaklar ve sivil toplum ile diyalogu teşvik etmeye devam etmeye, KSS uygulamalarında şeffaflığın teşvik edilmesine, KSS'yi ulusal uygulamalara entegre etmek için bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasına çağrıldı. l. 2004, AK, AB'de genel KSS ilkeleri üzerine Avrupa KSS Çok Paydaşlı Forum raporlarını isteyerek danışmanlık sürecine başladı. Bu Forumun düzenleme ve zorunlu önlemleri hariç tutması nedeniyle ticaret birlikleri ve STK'lar Forumu boykot etti.
- m. 2005, AK KOBİler üzerine bir konferans düzenledi⁷.
- n. 2006, "Büyüme ve iş imkanları için ortaklığın uygulanması: Avrupa'nın KSS konusunda Mükemmellik Örneği Haline Getirilmesi"⁸ başlıklı İkinci AK Tebliği yayınlandı ve AB ile bu İttifak arasında daha da kapsamlı etkileşimin yolunu açtı. Çok Paydaşlı Forum ve KSS'nin Avrupa politikasına entegrasyonu olmak üzere iki önemli inisiyatif eklenmiş oldu.
- o. 2007, AK Tebliğini yanıtlayan ve Komisyonu belirli sorunları ele almak için, gönüllü ya da zorunlu, gerçekten işe yarayacak tedbirler olarak KSS çerçevesinde daha pragmatik bir yaklaşım uygulamaya davet eden AB Parlamentosu Raporu yayınlandı.
- p. 2007, Komisyon üyelerinin iş dünyasının liderleriyle süreçteki ilerlemeyi tartışmalarına imkan tanıyan Birinci Üst Düzey Avrupa İttifakı Toplantısı gerçekleştirildi.
- KSS için Avrupa İttifakı, KSS bakımından gelişmekte olan ülkelerdeki şirketlere destek sağlamaya odaklanan bir açık ortaklıktır.
- q. 2007, BMGP/AB Konferansı "Yeni Avrupa'da KSS: zorluklar ve çözüm"
- r. 2008, AK Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim ve Sürdürülebilir Endüstriyel Politika Eylem Planını, ürünlerin çevresel performansını artırmaya ve sürdürülebilir mallar ve üretim teknolojilerine olan talebi artırmaya katkıda bulunacak bir dizi öneri ile birlikte tanıttı.
- s. 2009, AK, KSS konusundaki ilerlemeleri gözden geçirmek ve gelecekteki inisiyatifleri tartışmak için başlıca 250 paydaş KSS üzerine Avrupa Çok Paydaşlı Forumu toplantısına çağırıldı.
- t. 2011, AK KSS üzerine yeni bir politika yayınladı. sosyal sorumluluğun gerekliliklerini tam anlamıyla yerine getirebilmek için işletmeler "sosyal, çevresel, etik ve insan hakları ile ilgili hususları paydaşlarıyla işbirliği içerisinde faaliyetlerine ve stratejilerine entegre etmelidir" (bkz. Madde 5).
- u. 2012, AK için iki çalışma gerçekleştirildi. Bunlardan ilki AB'de KSS raporlamanın durumunu ele aldı. İkincisi ise sorumlu tedarik zinciri yönetimi ile ilgili konulara genel bir bakış sundu.

3. Avrupa'da gerçekleşen ve yukarıda sıralanan KSS etkinlikleri arasından aşağıdakilerin altının çizilmesi gerekmektedir:

- i. Lizbon Avrupa Zirvesi, 2006.
- ii. "KSS için bir Avrupa Kuramsal Çerçevesini Desteklemek" üzerine AK Yeşil Raporu, Temmuz 2001
- iii. 2 Temmuz 2002 tarihli KSS: sürdürülebilir gelişime işletmelerin katkısı [COM (2002) 347 final başlıklı AK Tebliği⁹.
- iv. "Büyüme ve iş imkanları için ortaklığın uygulanması: Avrupa'nın KSS konusunda Mükemmellik Örneği Haline Getirilmesi" başlıklı AK Tebliği 2006¹⁰.
- v. Sosyal sorumluluğun gerekliliklerini tam anlamıyla yerine getirebilmek için işletmelerin sosyal, çevresel, etik ve insan hakları ile ilgili hususları paydaşlarıyla işbirliği içerisinde faaliyetlerine ve stratejilerine entegre etmeleri doğrultusundaki Ekim 2011 tarihli AK politikası

⁷ KSS EMS Forumu.

⁸ COM(2006)136 final.

⁹ COM (2002)347 final.

¹⁰ COM (2006)136 final.

4. Avrupa'daki Çelişen Statüler

AB'de işletmeler ve hükümetler genelinde KSS'ye olan ilgiye rağmen karşıt görüşlü gruplar da ortaya çıkmıştır. AK düzenleme yapmayı reddeden ve işletmeler için gönüllü tedbirleri vurgulayan bir yaklaşım benimserken Avrupa Parlamentosu STK'lar ve ticaret birlikleri ile birlikte bağlayıcı düzenlemeler ve şirketlerin sosyal ve çevresel etkiler ve şeffaflık doğrultusunda rapor sunmalarını talep etmiştir.

Bununla birlikte, AK tarafından algılandığı üzere KSS Avrupalı işletmeler için gönüllü bir inisiyatif olarak kalmıştır. 2001 yılından bu yana, paydaşlar ve kamu genelinde farkındalık yaratmak amacıyla çeşitli AK Genel Müdürlükleri tarafından KSS kapsamında yürütülen bir dizi inisiyatif ortaya çıkmıştır^{11 12}.

3. Bazı Avrupa ülkelerinin yaklaşımlarına genel bir bakış

I. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık KSS uygulamalarında az farkla lider olarak kabul edilmektedir; bu alanda dünyanın bazı en büyük düşünürlerine, uygulayıcılarına ve lobcilerine ev sahipliği yapmaktadır. 2006 senesinde gerçekleştirilen bir çalışma¹³ bunun altında birçok neden yattığı sonucuna varmıştır: BK çok sayıda büyük muhasebe firmasına; işletmelerle işbirliğinde öncü bir çevreci STK topluluğuna; sofistike bir gazetecilik sınıfına; özelleştirme süreçleri ve sanayi devriminde deneyimlere; Unilever ve Shell olmak üzere Anglo-Hollandalı iki güçlü firmaya; Quakers, Rotary International, the Freemasons ve 'yararlı sanayici' kavramına; asbest iddiaları sonrasında değişime öncelik etmiş olan sigortacılık sektörüne ev sahipliği yapmaktadır ve stratejisi ve sömürgeci geçmişi sayesinde uluslararası arenada Birleşik Krallık hükümetinin eşsiz bir rolü bulunmaktadır-ve bunun Güvenlik ve İnsan Hakları üzerine Gönüllülük İlkeleri ve Kimberly Süreç Sertifikalandırma Programı gibi inisiyatiflerin gerçekleştirilmesinde önemli olduğu kanıtlanmıştır. Capital Care'de yayınlanan bir rapora göre¹⁴ Londralı şirketlerin ¾'ü çevre açısından firmanın yasaların gerekliliklerinden daha fazlasını yapması gerektiğini düşünmekte ve yarısından fazlası da sosyal hedefler açısından yasaların gerekliliklerinden daha fazlasını yapması gerektiğini düşünmektedir. BK'de KSS'nin başlıca göstergelerinden biri şirketlerin topluma aktardıkları mali kaynakların miktarıdır (vergilendirilmemiş karlarının %1/2-1'i hayır kurumlarına aktarılmaktadır)¹⁵.

Tony Blair'ın ülkedeki ilk 350 firmayı sosyal ve çevresel raporlar hazırlamaya davet etmesi gibi şeffaflığı artırmak bakımından şirketler üzerinde hükümet baskısı bulunmaktadır. Borsaya kayıtlı bütün şirketlerin uyması gereken Birleştirilmiş Yasa (Turnbull Raporu) 1999'da yayınlanmıştır ve kurumsal yatırımcıların SRI bakımından konularını belirlemeleri için Pension Review 2000 düzenlenmiştir.

Hükümet aynı zamanda KSS için bir bakan atamıştır. Hükümet 2005'te sürdürülebilir gelişim stratejisini ve 2007'de de bir sürdürülebilir üretim eylem planı yayınlamıştır¹⁶. BK'nın 2008 tarihli İklim Değişimi Yasası iklim değişimini yönetmek ve buna tepki vermek için yeni bir yaklaşım meydana getirmiştir. Bu Yasa 2020 (%34 azalma) ve 2050 (en az %80 azalma) yılları için yasal olarak bağlayıcı sera gazı emisyonu azaltımı hedefleri belirlemiştir.

BK, mesleki emeklilik fonlarının yatırım kararları verirken KSS konusunu ne oranda hesaba kattıklarını paylaşımlarını gerektiren Emeklilik Yasasında 2000 yılında yapılan Düzenleme; Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) yabancı kamu çalışanlarına rüşvet verilmesi üzerine konvansiyonu doğrultusunda deniz aşırı ülkelerdeki bir kişiye rüşvet vermeyi yasaklayan yasa gibi

¹¹ Avrupa Parlamentosu tarafından yayınlanan KSS Raporu, Mart 2007

¹² Richard Howitt, Avrupa Parlamentosu KSS temsilcisi, "Avrupa'nın KSS'ye katkısı, Avrupa Gündemi, 03/2008: Ancak bugün dürüst olmak gerekirse AB, Avrupa Komisyonunun Avrupa'nın KSS konusunda 'mükemmellik örneği' haline gelme hedeflerine ulaşmakta yetersiz kalmaktadır."

¹³ Halina Ward ve Craig Smith, "KSS at a crossroads: Futures for KSS in the UK to 2015", *International Institute for Environment and Development*, 2006.

¹⁴ Stephen Timms'in 2 Aralık 2002 tarihli BK MP, "KSS" konuşmasından alınmıştır.

¹⁵ ePolitics.com, "Forum Özeti: KSS. Ticaret Bakanı Stephen Timms'in talebi üzerine, ePolitics.com Forum üyeleri KSS üzerine görüşlerini iletilmiştir", 15 Ocak 2007.

¹⁶ Laura Maanvilja ve Jani Lopez, *KSS Avrupa*, Avrupa Gündemi, Mart 2008.

KSS'yi desteklemek için gönüllü inisiyatifleri tamamlamak için tasarlanmış bir dizi düzenlemeyi yürürlüğe koymuştur.

2006 tarihli Şirketler Yasası, şirket yöneticilerinin şirketin hissedarlarının çıkarları doğrultusunda faaliyet göstermesini ancak paydaşların daha geniş anlamdaki çıkarlarının da hesaba katılması gerektiğini vurgulamıştır¹⁷. Bu yasa aynı zamanda şirketlerin stratejileri, performansları ve riskleri hakkındaki bilgileri yıllık raporlarında sunmalarını da gerektirmiştir (İşletme Denetimi). Borsaya kayıtlı şirketlerin bunlara ek olarak işletmenin anlaşılabilirliği için yeterli düzeyde şeffaflığı sağlamaları, çevresel, iş yeri ile ilgili, sosyal ve toplumsal hususlardaki bilgileri ve bu hususlarla ilişkili olabilecek herhangi politikalar ve bu politikaların etkinliği hakkındaki bilgileri yıllık raporlarına eklemeleri gerekmektedir.

İngiltere ve Galler Çevre Kurumu, İskoçya Çevre Koruma Kurumu ve Kuzey İrlanda Çevre Kurumu dahil olmak üzere Birleşik Krallıktaki çevresel düzenleme yetkisine sahip kurumlar arasındaki ortaklık olan NetReg, KOBİlerin çevresel tutum ve faaliyetlerini ortaya koymak amacıyla BK'de 2007 senesinde bir "KOBİ Çevre" araştırması düzenlemiştir.

II. Fransa

Fransız şirketleri KSS uygulamalarında gittikçe artan bir şekilde aktif rol oynamaya başlamıştır¹⁸. Çok sayıdaki vaka çalışması, emek ilişkilerini yöneten bir devlet düzenlemeleri ve anlaşmaları sisteminin var olması nedeniyle Fransa'daki genel durumun KSS'de ortalama düzeyde gelişmeye işaret ettiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, önemli inisiyatiflerin pek çok alanda yasal gerekliliklerin ötesine geçtiğine dair bulgular bulunmaktadır.

21. yüzyılın başlarında KSS uygulamalarını etkileyen bazı yasa ve düzenlemeler Fransa'da yürürlüğe girmiştir:

- 19 Şubat 2001 tarihli İstihdam ve Tasarruf Planı Yasası, fon yöneticilerinin yatırım seçimi yaparken sosyal, çevresel ve etik hususları dikkate almalarını talep etmektedir.
- 15 Mayıs 2001 tarihli Yeni Ekonomik Düzenlemeler Yasası, borsaya kayıtlı şirketlerin hissedarlarına sundukları yıllık raporlara çevresel ve sosyal bilgileri de dahil etmelerini gerektirir.
- 17 Temmuz 2001 tarihli Emeklilik İhtiyat Fonları Yasası, çevresel ve sosyal bilgilerin emeklilik fonlarının yıllık raporlarına dahil edilmesini gerektirir.

Haziran 2000'de kurulmuş olan "Observatoire sur la Resposabilite Societale des Entreprises" sosyal sorumluluk ile ilişkili sürdürülebilir gelişim üzerine çalışmak ve bunu teşvik etmeyi amaçlayan bir ağıdır. Fransa'da kurulmakta olan diğer inisiyatifler de bulunmaktadır. 2007'de 1700 Fransız şirketinin ayrımcılıkla mücadele için başlatılmış bir ticari inisiyatif olan "Çeşitlilik Sözleşmesini" imzaladığını da belirtmekte fayda var¹⁹.

2007 senesinde Devlet Başkanı Sarkozy tarafından yürürlüğe koyulan Grenelle Çevre Forumu, işletmeler, ticaret birlikler, STK'lar, hükümet ve yerel yetkililer arasındaki çevre sorunlarını ele almak için 5 yönlü bir diyalogun şekillenmesine yardımcı olmuştur²⁰. KSS kamu politikası için bir temel oluşturmuş ve aşağıdaki konuları ele almak için hükümet, yerel yetkililer, STK'lar, yönetim ve emeği temsil edecek şekilde gerçekleşmiştir: 1. iklim değişimi ile mücadele ve enerji talebinin kontrol edilmesi; 2. biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların korunması; 3. sağlıklı bir çevre oluşturulması; 4. sürdürülebilir üretim ve tüketim yöntemlerinin benimsenmesi; 5. ekolojik bir demokrasi geliştirilmesi; 6. istihdam ve rekabetçiliğe faydalı ekolojik gelişim yöntemlerinin desteklenmesi". Fransa'da 2009'da bakanlıklar arası bir KSS koordinasyon komitesi kurulmuştur ve "Sürdürülebilir Gelişim Ulusal Müfettişi" tarafından yönetilmeye başlanmıştır.

Fransa KOBİ'lerin KSS inisiyatiflerini destekleyen çok sayıda faaliyette de bulunmuştur. Örneğin, başta KOBİ'ler olmak üzere 3300 şirket yöneticisinden oluşan bir grup olan "Centre des Jeunes Dirigeants" bir "Global Performans Standardı" (GPS) oluşturmak için bir yöntem geliştirilmesini

¹⁷ Bkz. Bölüm 16, I, 2.

¹⁸ Ariane Berthoin ve André Sobczak, "Fransa'da KSS", *Business & Society*, 2007, cilt. 46, sayı. 1, 9-32.

¹⁹ www.charte-diversite.com. Laura Maanvilja ve Jani Lopez, KSS Avrupa, Avrupa Gündemi, Mart 2008.

²⁰ Laura Maanvilja ve Jani Lopez, KSS Avrupa, Avrupa Gündemi, Mart 2008

hedeflemiştir. GPS 2008 yılında başlamış ve kurumsal vatandaşlık, sosyal ve çevresel sorumluluk, paydaşların katılımı konseptleri ve diğer ilgili KSS başlıkları üzerine kurulmuştur. Bunun yanı sıra Fransız hükümeti özellikle KOBİ'lerin çalışma şartlarını geliştirmek amacıyla 2007'de "Travailler mieux" adlı web sitesini yayınlamıştır.

Temmuz 2010'da Fransa, ürünlerin üretildiği ve taşeron zincirine temin edildiği sosyal şartların şeffaflığını sağlamak doğrultusundaki en iyi uygulamaları ilgilendiren bir referans sistemini tanıtmıştır. Bu sistemin ürünlerin izlenebilirliğini artırması beklenmektedir.

III. Almanya²¹

Söz konusu KSS ilkelerinin işletmeler tarafından benimsenmesi, KSS lobi çalışmalarının bireyselleştirilmesi ve Alman şirketlerinin KSS üzerinde daha fazla çalışmalarının teşvik edilmesi için baskı yapılması olduğu zaman Almanya'da KSS hala daha ilk adımlarını atmaktadır²². Aşağıda dikkate değer bazı gelişmelere yer verilmiştir:

- Alman hükümeti, "Made in Germany" global markasını tamamlayacak ülkenin ilk iyi ticari faaliyetler tescilli markasını hazırlamayı planlamaktadır.
- Humboldt Üniversitesi Berlin'de 3. KSS Konferansını düzenlemiştir. Konferansta KSS ve global yönetime odaklanılmıştır.
- Alman hükümeti "Almanya'da KSS" adı verilen bir web sitesini yayınlayarak KSS uygulamalarına ilgisini göstermiştir.

Diğer ülkelerde olduğu gibi Almanya'da da KSS tartışmaları ilk olarak çevrenin korunmasına odaklanmıştır. KSS konsepti Almanya'ya 1990'larda ulaşmış ve sadece yakın zamanda hükümet ve toplum düzeyinde tartışılan bir konu haline gelmiştir. Federal hükümet çok paydaşlı bir forum oluşturmak için şeffaf bir KSS konsepti geliştirmiştir. KSS konularından sorumlu olacak bir İstihdam ve Sosyal İşler Federal Bakanlığı kurulmuş ve bu bakanlık şu inisiyatifleri başlatmıştır:

- KSS – çevresel bakış açısından bir oryantasyon (2006), İşletmelerde Sürdürülebilir Gelişim, KSS Uygulamaları için Yönetim Araçları ve Kurumsal Sürdürülebilirlik (2007);
- başta yerel tedarikçiler için standartlar olmak üzere gelişmekte olan ülkelerde iş yapan Alman işletmeleri için İş Etiği toplantısı;

Federal Hükümet şu konularla ilgili kararlar almıştır: tüketici ürünlerinin üretildiği bölgelerin belirtilmesi; şirketlerin çevresel ve sosyal standartlara uyumu ile ilgili ek şeffaflık yükümlülüklerinin yürürlüğe koyulması; ve Alman işletmelerinin tedarikçilerinin çevresel ve sosyal standartlar ile uyumu yükümlülüğünün yürürlüğe koyulması.

İşletmenin başarısında etkili olması nedeniyle büyük kurumlar da mali olmayan göstergeleri yıllık raporlarında sunmak zorundadır.

KSS konusunda hükümete danışmanlık yapan Sürdürülebilir Gelişim Konseyi 2006 senesinde "Globalleşmiş Dünyada Kurumsal Sorumluluk –KSS bakımından bir Almanya Profili" adlı raporunu yayınlamış ve bunu 2007'de çok paydaşlı konferans takip etmiştir.

Alman endüstrisi de kurumlar ve paydaşlar arasındaki bilgi paylaşımını artırmak amacıyla bir müşterek platform oluşturmuştur. Alman Sanayi Birliği, KSS için Avrupa İttifakında ve bu İttifakın çatısı altında oluşturulan 'açık işbirliği koalisyonları' ve 'laboratuvar toplantılarında' yer almıştır.

Econsense –sürdürülebilir gelişim için bir Alman ticaret forumu- ve Sap, Evonik ve Basf gibi diğer şirketler demografik değişim üzerine bir KSS laboratuvar projesini başlatmıştır²³. Ekim 2010'da Almanya'nın ilk Ulusal Yükümlülük Stratejisi ve Ulusal KSS Stratejisi (KSS eylem planı) şu amaçlar doğrultusunda benimsenmiştir: Alman federal, eyalet ve belediye yönetimleri tarafından gerçekleştirilen yurttaşlık yükümlülük politikası projelerinin koordinasyonunu iyileştirmek; işletmelerin esaslarını ve toplumsal faaliyetlerini bütünleştirmek; gönüllüler tarafından gerçekleştirilen işlerin tanıtılması ve takdir edilmesi ve gönüllü çalışma şartlarının iyileştirilmesi.

²¹ Bkz. CCBE KSS Rehberi, 2008.

²² [www.com.kss\(kss\)inGermany-Part1](http://www.com.kss(kss)inGermany-Part1)

²³ www.demographicchange.info. Laura Maanvilja ve Jani Lopez, KSS Avrupa, Avrupa Gündemi, Mart 2008.

IV. İtalya

Finans ve bankacılık sektörleri İtalya'daki KSS hareketinin önemli itici güçleridir. KOBİ'ler de yerel topluluklar ve genel olarak İtalyan ekonomisi üzerinde önemli rol oynamaktadır. KSS yaklaşımı ve stratejilerinin genel çerçevesi 2001 tarihli AK Yeşil Raporundan oluşmaktadır. Bu çerçeve dahilinde üç ana başlığa değinilebilir: şirketler ve diğer aktörlerin artan deneyimleri; İstihdam ve Sosyal İşler Bakanlığı tarafından geliştirilen KSS – Sosyal Taahhüt adlı yenilikçi proje; ve İtalya'da KSS faaliyetleri ile ilgili devam eden bir araştırmanın başlangıç noktası olan bir araştırma²⁴.

KSS konuları gündemin ilk sıralarında yer almakta ve kurumsal yönetim, KSS ilerleyişinin ölçülmesi ve çeşitliliği kapsamaktadır. KSS için bir İtalyan ticaret ağı olan Impronta Etica ve iş bulma kurumu Obiettivo Lavoro, yabancı işçilerin istihdamı ve etik yönetimi üzerine bir KSS Laboratuvarı sürdürmektedir²⁵. İtalyan hükümeti tarafından oluşturulan bağımsız bir beyin takımı olan İtalya Sosyal Sorumluluk Merkezi 2008 senesinde "İtalyan KOBİ'lerde Sağlık ve Güvenlik – sosyal sorumluluk sahibi bir yaklaşım" adı altında iyi uygulamalar üzerine bir koleksiyon yayınlamıştır.

V. İspanya

İspanyol şirketler kurumsal prestij, rekabetçi avantaj ve endüstri trendlerinin XSR'ın başlıca itici gücünü oluşturduğunu düşünmektedir. AB tarafından yürütülen inisiyatifler şirketlerin KSS uygulamalarını iyileştirme kararlarını etkilemiştir. Önde gelen şirketlerin, meslek okullarının ve diğer akademik kuruluşların, STK'ların ve medya kuruluşlarının yöneticilerini bir araya getiren birlikler ve forumlar aktif bir şekilde KSS uygulamaları kullanmakta ve bunları teşvik etmektedir.

Her ne kadar KSS uygulamalarının İspanya'daki düzeyi hala ortalama olsa da ülkenin en saygın şirketlerinden bazılarının bu alandaki inisiyatifleri yakın gelecekte KSS açısından dikkat çekici gelişmelerin önünü açmaktadır²⁶.

İspanya'da günümüzde bankalara dönüşmüş olan tasarruf bankalarının ('cajas de ahorro') çalışmaları, finans sektöründeki aktif ve güçlü kurumların gelirlerinin büyük kısmını sosyal konulara ayırması ile son derece önemlidir. KSS'nin yaygınlaştırılmasına adanmış çok sayıda merkez bulunmaktadır. "la Caixa" ve IESE Meslek Yüksek Okulunun bir ortak girişimi olan KSS Başkanlığı da dikkate değerdir. Media Responsable gibi medya grupları da iş sorumluluğu ve sürdürülebilirliğinin tanıtımı ve yaygınlaştırılmasına adanmıştır.

İspanyol şirketlerinin büyük bölümünün 50'den az işçi çalıştırıyor olması nedeniyle hükümetin KOBİ'lr arasında bir KSS kültürünü yaygınlaştırması önemlidir. İstihdam ve Göçmenlik Bakanlığı Şubat 2010'da başta KOBİ'lere yönelik olarak KSS'in desteklenmesi üzerine bir karar yayınladı. Bu karar doğrultusunda KSS konularını destekleyen faaliyetler ödüllendirilmektedir. Bu kararın odak noktası CAR konularının KOBİ'ler arasında yaygınlaştırılmasını sağlayacak çalışmalar, seminerler, konferanslar ve raporlar geliştirilmesidir. Mart 2011'de İspanya Sürdürülebilir Ekonomi Yasasını imzalamıştır. Bu yasa KSS çerçevesinde şeffaflık (şirket yöneticilerinin maaşlarının paylaşılması gibi) ve kamu şirketlerinin yönetiminde sürdürülebilirlik ile bağlantılı çeşitli önlemler içermektedir. Aynı zamanda KSS'nin teşvik edilmesi doğrultusunda da bir madde içermektedir. Bölüm 4'te başta KOBİ'ler olmak üzere şirketlerin KSS politikaları benimsemeleri ve geliştirmeleri için teşvikler oluşturulmaktadır.

Kamusal ve finansal olmayan kurum ve kuruluşlar dahi ülke çapında örnek teşkil edecek KSS inisiyatifleri yürütmektedir. Bunun bir örneği, 32 rahipten oluşan Katalan Bölgesindeki Poblet Manastırının –Dünya Kültür Mirasları arasında yer almaktadır- su, enerji, gıda, atıklar ve iyileştirilmiş peyzaj çalışması ile ekolojik yönetim sağlanarak ekolojik koruma sürecini uygulamaya koymasındır.

²⁴ Antonio Tencati, "İtalya'da KSS: Gelişme seviyesi: İş Stratejileri Dergisi, 1 Nisan 2006.

²⁵ Laura Maanvilja ve Jani Lopez, *KSS Avrupa*, Avrupa Gündemi, Mart 2008.

²⁶ Domenec Mele, İspanya'da KSS: Genel bir bakış, IESE Meslek Yüksek Okulu, 2004.

²⁷ Broberg, M.P., Avrupa Toplumlarında KSS – İskandinavya taraması, İş Etiği Dergisi, sayı. 15, 1996, sayfa 615-622, Constantina Bichta tarafından alıntılanmıştır, "KSS. Bir devlet politikası ve düzenleme rolü mü oynuyor?" Bath Üniversitesi, Eylül 2003. Broberg İskandinav ülkelerinin AB üyeliğinin kanunların uygulanması ve düzenlemeleri artıracaklarını ve AB sanayi sektöründe paydaşların temsil edilmesini teşvik edeceğini beklemektedir.

VI. İsveç

İskandinav ülkeleri, devletin ekonomik konular da dahil olmak üzere hayatın her alanına müdahalede bulunduğu 'zengin ülkelerdir'. Hükümetin topluma ticari sorumluluklar aktaran bir organ olarak işlev görmesi fikri oldukça genişletilmiştir. İskandinavlar geçmişte hükümetin çevre, iş güvenliği ve rekabet koşulları gibi durumları başarılı bir şekilde kontrol ettiğini kabul etmektedir. Bu da İskandinav yönetimlerinin neden Milton Friedman tarafından öne sürülen devlet denetimini kaldırma modeli yerine devlet denetimi ve kontrolüne yöneldiklerini açıklamaktadır.

Hissedar olmayan çıkar temsilcileri modeli çalışanların temsili üzerine odaklanılarak İskandinavya'da yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu model aynı zamanda devlet düzenlemeleri ile empoze edilmiştir ve çalışanların, yerel topluluğu, tüketicilerin ve çevrenin şirket toplantılarında temsil edilmesini gerekli kılmaktadır²⁷.

Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç ve İsveç'ten oluşan İskandinav Konseyi 2010 senesinde "İskandinav KSS Pusula aracını" kullanıma sunmuştur. Bu bilgilendirici aracın sorumluluk sahibi bir tedarik zinciri yönetimini teşvik etmesi ve KOBİ'lere iş etiği oluşturmakta rehberlik etmesi amaçlanmıştır.

İsveç'in KSS hareketi deneyimi uzun bir geçmişe sahiptir. 1979'dan bu yana sosyal iş ortakları ile KSS hakkında sürekli olarak diyaloglar yürütmüştür. Hükümet ticaret topluluğuna insan hakları, ana çalışma standartları, sürdürülebilir gelişim ve yolsuzluklar üzerine uluslararası kabul görmüş ilkelerden oluşan bir el kitabı dağıtmıştır. İsveç'te KSS'nin başlıca destekçileri arasında İsveç Uluslararası Gelişim İşbirliği Kurumu, İsveç İş Geliştirme Kurumu ve İsveç Tüketici Kurumu yer almaktadır. Bunların dışında KSS çerçevesinde çalışmakta olan başlıca üç kurumsal ortaklık bulunmaktadır: İsveç Global Sorumluluk Ortaklığı, KSS İsveç ve BM Global Compact. 2008'de İsveç global raporlama inisiyatifi (GRI) ilkeleri doğrultusunda çalışan 20 kuruma sahipti. Yakın zamanda verilen bir kararla 55 kamu şirketinin hepsinin GRI standartlarına raporlama yapması zorunlu hale getirilmiştir²⁸.

Ocak 2008'den itibaren İsveç'in kamu şirketlerinin GRI ilkeleri doğrultusunda bir sürdürülebilirlik raporu yayınlamaları gerekmektedir. Bu sürdürülebilirlik raporunun kalitesinin bağımsız denetimlerle kontrol edilmesi gerekmektedir. Kamu şirketlerinin raporlaması şirket büyüklüğü ya da sektörden bağımsızdır ve "uy ya da açıkla" ilkesine dayanmaktadır. Bu finansal raporun GRI ilkelerinin nasıl uygulandığını açıklaması ve bundan sapmalar hakkında yorumlar içermesi gerekmektedir.

İsveç'te KSS'nin başarısının anahtarı şirketlerin mali kaynaklarını sosyal KSS inisiyatiflerine yatırmaya hazır olmalarıdır. Artan rekabet ve zorlu koşullar altındaki bir ekonomik durumda dahi İsveçli şirketler KSS'yi uzun vadede karlılık ile bağdaştırabileceklerini görebilmektedir²⁹.

VII. Danimarka³⁰

Danimarka da KSS alanında uzun süredir aktif rol oynamıştır. Danimarka'da KSS, Mayıs 2008'de yürürlüğe koyulan KSS'nin Teşvik Edilmesi için Hükümet Stratejisinin başlıca konsepti olan 'KSS'ye uluslararası yaklaşım' çerçevesinde 'istihdam piyasasının' desteklenmesine odaklanması ile değişim gösterdi. Hükümet, KSS'nin BM Global Contact tarafından sağlanan kuramsal çerçeve kullanılarak ele alınması gerektiğini vurguladı ve Global Compact ile önerilen 'ilke tabanlı yaklaşım' kabul etti⁴.

Kopenhag Merkezi, 1998'de Danimarka hükümeti tarafından sosyal bütünlük ve düşük gelirli kişilerin geçimlerini sağlayabilen, aktif ve üretken vatandaşlar olma fırsatlarını desteklemek için kurulmuş, hükümet ile işletmeler arası gönüllü ortaklıkları teşvik eden otonom bir kuruluştur. Mayıs 2008'de hükümet "KSS Eylem Planını" yayınlamıştır. Eylem planının iki amacı bulunmaktadır: işletmeler genelinde KSS'yi teşvik etmek ve hem ulusal hem de uluslararası alanda sürdürülebilir büyümeyi desteklemek. Bu eylem planı, dört alanda toplam 30 inisiyatiften oluşmaktadır: işletmelerin teşvik ettiği sosyal sorumluluğu yaymak; işletmelerin sosyal sorumluluğunu devlet etkinlikleri ile desteklemek; kurumsal sektörün iklim sorumluluğu ve Danimarka'yı sorumluluk sahibi büyüme ile

²⁸ Richard Howitt, "Avrupa'nın KSS'ye katkısı", *Avrupa Gündemi*, Mart 2008.

²⁹ Energy Dalen araştırması, "İsveç'te KSS", 12 Mayıs 2005.

³⁰ CCBE KSS Rehberi, 2008.

³¹ Bkz. BMGC Cenova Beyannamesi, 2007, paragraf 10:

http://www.unglobalcompact.org/docs/summit2007/GENEVA_DECLARATION.pdf

tanıtmak. Bu eylem planının güçlü olduğu üç unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilki, KSS pusulası gibi bilgilendirici internet araçları ya da KSS Konseyi gibi ortaklık araçlarından raporlama üzerine tartışmalara neden olmuş düzenleme gibi yasal araçlara kadar çeşitlilik gösteren akıllı bir KSS araçları karışımı sunmaktadır. İkincisi ise, KSS'yi rekabetçiliği artırmanın bir yolu olarak görmesi ve dolayısıyla da KSS için ticari bir dayanak sağlamasıdır. Üçüncüsü, BM Global Compact ve BM Sorumlu Yatırım İlkeleri bakımından Danimarka uluslararası KSS inisiyatiflerinin büyük bir destekçisidir.

2008 senesinde bütün büyük firmaların KSS uygulamalarını halka açık bir şekilde rapor etmelerini gerektiren bir yasa yürürlüğe girmiştir. Her ne kadar bu yasa etkilediği 1.100 şirketin gerçekten sosyal sorumluluk sahibi olmasını gerektirmese de burada umulan sonuç şirketlerin KSS çalışmaları hakkında daha fazla şeffaflığa sahip olmalarını zorunlu tutarak toplum baskısı ve rekabetçi avantajın şirketin insanlar, dünya ve kardan oluşan 'üçlü kar hanesini' iyileştirmeye motive etmesidir. Danimarka hükümeti yine 2008'de şirketlerin sera gazı emisyonlarını adım adım düşürmeye hazırlayan bir iklim stratejisi kılavuzu işlevi gören web tabanlı bir araç olan "İklim Pusulasının" lansmanını yaptı. İklim Pusulası aynı zamanda şirketlerin iklim üzerindeki etkilerini nasıl azalttıklarını ve bunu rekabetçiliklerini artırmak için nasıl kullandıklarını da gözler önüne seren vaka çalışmaları sunmaktadır.

VIII. Orta ve Doğu Avrupa

Bu ülkeler geçtiğimiz 20 sene içerisinde inanılmaz politik, çevresel ve sosyal dönüşümlerden geçmiştir. KSS etkinlik düzeyi bu bölgedeki ekonomik etkinlik ile son derece ilişkilidir. KSS görece olarak yeni olsa da özellikle AB'ye uyum çerçevesinde ve uluslararası yatırımcıların etkisi altında hızla yayılmaktadır. Geniş anlamda ticaret ortamındaki değişimler KSS gelişimini şekillendirmiştir. KSS konularında hükümetin oynadığı rol Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde farklılık göstermektedir. Uluslararası şirketler sıklıkla sosyal gündemin başlıca kurumsal yönlendiricisi olmuştur. STK'lar ve medyanın işletmeler ve hükümet üzerinde baskı yaratma yeteneği sınırlı olmaktadır. Bu alandaki bazı ana KSS başlıkları toplumsal katılım, kurumsal yönetim, kamu-özel sektör ortaklığı ve refah düzeyidir³². Araştırmalar, yakın zamanda meydana gelen sosyal ve politik dönüşüm ve özelleştirmeler nedeniyle bu fikre karşı gönüllülük ve adanmışlık söz konusu olduğu için bu ülkelerdeki KSS uygulamalarının fazla gelişmiş olmadığını ortaya koymaktadır.

Bunun bir örneği Polonya'dır. "KOBİ'lerin faaliyetlerinde sürdürülebilir üretim modelleri" adlı araştırma projesi dikkat çekicidir. İşletme Geliştirme Kurumu KOBİ'lerde sürdürülebilir üretim modellerinin uygulanmasını desteklemektedir. Bu projenin amacı, KOBİ'lerde sürdürülebilir üretim modellerinin uygulanmasını hızlandırmak amacıyla potansiyel düzenleyici ve kurumsal araçlar hakkında öneriler ve teklifler geliştirmektir. Bu proje KOBİ'lerin sürdürülebilir üretim modellerini uygulanmaları üzerine kalitatif ve kantitatif araştırma ve vaka çalışmalarının analizini içerecektir. Polonya İnsani Falliyetler tarafından hazırlanan "Modnie i Etycznie" (Etik Moda) projesi tüketicilerin yanı sıra öğretmenler ve akademisyenler için eğitim seminerleri düzenleyerek moda sektöründe tedarik zincirinde meydana gelen sorunlara odaklanmıştır. Global tekstil sektöründe iyileştirilmiş çalışma şartlarının yanı sıra şirketler ve tüketicilerin KSS uygulamalarının ve sosyal sorumluluklarının artırılmasını amaçlayan gayri resmi bir şirketler ittifakı olan "Polonya'da Temiz Tekstil" 2009'da kurulmuştur.

Avrupa ve ABD arasındaki fark

KSS kavramı ABD'de 1870'lerde ortaya çıkan kapitalizmdeki hızlı büyümeye bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın başlarında büyük kuruluşlar ve 'hırsız baronların'(yasal olmayan yollarla servetler kazanan iş adamları) ortaya çıkışı tekelleşme karşıtı hareketin ve kurumsal sosyal konsensus doktrininin gelişimine neden olmuştur³³. Böylesi bir fenomene tepki olarak şirketler bu hükümet kararının gereksiz olduğunu kanıtlamak için hayırseverliği ve KSS'nin bazı formlarını ön plana çıkarmıştır³⁴.

Şirketlerin büyümesiyle ABD hükümeti büyük şirketlerin sosyal tutumunu düzeltme sorumluluğunu 1890'lar kadar erken bir tarihte üstlenmiş ve çocuk işçiler, sanayi alanlarında güvenlik ve işçilerin fon

³² Laura Maanvilja ve Jani Lopez, *KSS Avrupa*, Avrupa Gündemi, Mart 2008.

³⁴ Judith Richter, *Şirketleri sorumlu tutmak*, Kurumsal yönetim, uluslararası yasalar ve davalar, Londra Zed books, Ray Broomhill tarafından alıntılanmıştır, "KSS: Başlıca konular ve tartışmalar" Dunstan Paper, no. 1/2007.

kurma hakları üzerine yasaları yürürlüğe koymuştur. ABD Yüce Divanının 1906 tarihli beyanı ile Amerikan şirketleri kamusal sorumluluklarının daha fazla bilincine varmıştır: "Kurum eyaletin bir parçasıdır. Kamu çıkarları için kurulduğu varsayılmaktadır. İmtiyazlar ve haklar alır ve bunları ilgili hükümet denetimi altında elinde tutar"³⁵. Hükümet istihdamın korunması, kamu hizmeti kuruluşları ve bankacılık hizmetleri üzerine düzenlemeyi 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında yürürlüğe koymuştur. Kendilerini devlet müdahalesinden soyutlamaya çalışan Lowell, Ford ve Rockefeller gibi girişimciler bireysel ve kurumsal sorumluluk arasındaki ilişkinin merkezine eğitimi getirmiştir.

ABD ve AB arasındaki hisse senedi performansı üzerine modern bir ekonometrik karşılaştırma çalışması Urs von Arx ve Andreas Ziegler³⁶ tarafından gerçekleştirilmiştir ve araştırmacılar bir firmanın sektördeki diğer firmalarla karşılaştırılan çevresel ve sosyal faaliyetlerinin her iki bölgenin finans piyasaları tarafından değer gördüğünü ortaya koymuştur. Bununla birlikte, örneğin aylık ortalama hisse senedi getirilerindeki farklı pozitif etkiler gibi bazı farklılıkların ABD'de Avrupa'ya göre daha güçlü olduğu görülmektedir. Bazı ABD'li haberciler³⁷ özellikle de Ekim 2011'de yayınlanan AK Strateji 2011-2014 (bkz. Madde 6) sonrasında AB'de KSS evrimi ile hemfikir değildir. Böylesi bir strateji sonrasında şirketlerin artık özellikle de ISO 260000 Sosyal Sorumluluk Kılavuz Standardının kapsamının AB şirketlerine ürün ve hizmetler sunan global ticari ağlara ulaşması ve KSS'nin bir "etki alanına" dönüştürülmesini ve "suç ortaklığından kaçınılmasını" istemesi ile "paylaşılan değerlerinin" "üçlü kar hanesine" (hissedarları, paydaşları (çalışanları, müşterileri ve tedarikçileri dahil olmak üzere) ve genel anlamda topluma) dağılımını sağlayan birer kurum haline geldiklerini düşünmektedir.

4. Avrupa Komisyonunun yenilenen EU KSS stratejisi 2011-2014

Ekim 2011'de AK girişimcilik ve sorumluluk sahibi işletme uygulamalarını desteklemek için AB KSS stratejisi 2011-14'ün yenilenmiş versiyonunu yayınladı.

Bu strateji KSS'yi, KSS'nin kurum için faydalarını ve farklı büyüklük ve karmaşıklık düzeylerine sahip kurumların kurum içi ve dışı KSS uygulamalarının gerçekleştirilmesindeki rolünü yeniden tanımlamaktadır. 2011-2014 için eylem planı Avrupa'nın 2020 Büyüme Stratejisinin başarıya ulaşmasında katkıda bulunmak için tedarik zinciri yoluyla sorumluluk sahibi iş uygulamalarının yayılması, en iyi uygulamaların desteklenmesi ve diyalogun teşvik edilmesini kapsamaktadır. Bu yeni politika, sosyal sorumluluğun gerekliliklerini tam anlamıyla yerine getirebilmek için işletmeler "sosyal, çevresel, etik ve insan hakları ile ilgili hususları paydaşlarıyla işbirliği içerisinde faaliyetlerine ve stratejilerine entegre etmelidir" beyanında bulunmaktadır.

a. Bu yeni politika 2011-2014 yılları arası için eylem gündemini 8 alanı kapsayacak şekilde ortaya koymaktadır:

- KSS'nin yaygınlığını artırmak ve iyi uygulamaları yaygınlaştırmak: Bu madde bir Avrupa ödülünün oluşturulmasını ve işletmeler ve paydaşların taahhütlerde bulunmaları ve birlikte bu süreci denetlemeleri amacıyla sektör tabanlı platformların oluşturulmasını kapsamaktadır.
- İş dünyasına olan güveni artırmak ve bu güvenin düzeylerini takip etmek: AK, işletmelerin rolü ve potansiyeli üzerine bir açık oturum düzenleyecek ve vatandaşların iş dünyasına olan güvenini değerlendiren anketler hazırlayacaktır.
- Bireysel ve müşterek düzenleme süreçlerinin iyileştirilmesi: AK, gelecekte bireysel ve müşterek düzenleme inisiyatiflerinin gelişimine kılavuzluk edecek bir protokol geliştirecektir.
- KSS için piyasa mükafatını artırmak: bunun anlamı sorumluluk sahibi işletme tutumlarının piyasada ödüllendirilmesini teşvik etmek amacıyla tüketim, yatırım ve kamu alımları alanlarında AB politikalarının kaldırılmasındadır.
- Sosyal ve çevresel bilginin şirketler tarafından paylaşımını artırmak: bu yeni politika AK'nin bu konu üzerine yeni bir kanun teklifinde bulunma eğilimini doğrular niteliktedir.

³⁵ R. Nader, M. Green ve J. Seligman, Kurumsal etki, iş dünyası ve toplumdaki sorunlar, Steiner G, Steiner J. (editörler) (2nd ed.), Random House, 1997, pp. 22-35, Constantina Bichta tarafından alıntılanmıştır, "KSS. Hükümet politikası ve düzenlemelerinde bir rolü var mı?" Bath Üniversitesi, Eylül 2003.

³⁶Urs von Arx ve Andreas Ziegler, "KSS'nin : hisse performansı üzerindeki etkileri: ABD ve Avrupa için yeni bulgu", ETH Zürich ekonomik araştırma merkezi, Ekonomik çalışma makaleleri serisi no. 08/85.

³⁷CCBE KSS Guide, 2008

- KSS'nin eğitim, çalışma ve araştırma alanlarına daha fazla entegre edilmesi: AK, KSS alanında eğitim ve çalışmalara daha fazla destek verecek ve daha fazla araştırma yapılması için fırsatları araştıracaktır.
- Ulusal ve yarı ulusal KSS politikalarının önemini vurgulanması: AK, AB üye ülkelerini 2012 yılı ortasına kadar KSS teşvik planlarını sunmak ya da güncellemeye davet etmiştir.
- Avrupa ve küresel yaklaşımların KSS'ye daha iyi uyarlanması. AK'de öne çıkan noktalar:
 - ✓ Çok Uluslu İşletmeler için OECD İlkeleri,
 - ✓ BM Global Compact'ın 10 prensibi,
 - ✓ Ticaret ve İnsan Hakları üzerine BM Kılavuz İlkeleri,
 - ✓ ILO'nun Çok Uluslu İşletmeler ve Sosyal Politika üzerine Üç Bölümden Oluşan Resmi Niyet Bildirisi,
 - ✓ Sosyal Sorumluluk üzerine ISO 26000 Kılavuz Standardı
 - ✓ iyi yönetim kuralları yerine değerlerden kaynaklanırsa bunların altını çizmek ve bunları yaşamak önemlidir. KSS bu değerlerin bir dışavurumudur.
 - ✓ kurumsal yönetim, değerlerin benimsenmesinde geleneksel yönetim fonksiyonlarının ötesine geçmektedir. Yönetim sürecinin bir bölümü şirketin olmak istediği kurumsal vatandaş türünün belirlenmesini ilgilendirmektedir; KSS bu sürecin bir parçasıdır

b. KSS'nin yeniden tanımlanması

AK'nin 2001'de benimsemiş olduğu tanımı şirketlerin "sosyal ve çevresel hususları faaliyetleri ve paydaşları ile etkileşimlerine gönüllü olarak dahil etmelerine" çağrıda bulunuyordu. Bu tanım açık bir şekilde KSS'yi gönüllü bir uygulama olarak ele almış ve dolaylı olarak da şu ticari amacın geçerliliğini kabul etmiştir: Şirketler öncelikli olarak ticari varlıklardır ancak çalışanları, müşterileri ve diğer çıkar grupları ile olan faaliyetleri ve çalışmalarında ortaya çıkan sosyal ve çevresel konuları ele almaları teşvik edilmiştir. Buna karşın yeni strateji, KSS'nin şirketin amacını tanımlamaya başlamasıyla "Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Modern bir Yorumu" olduğunu beyan etmektedir. Bu yeni strateji KSS'nin amacını "şirket sahipleri/hissedarları ve bunların paydaşları ve genel anlamda da toplum için ortak değerler yaratılmasının maksimize edilmesi"³⁸ olarak tanımlamaktadır.

c. Uluslararası ilkelere bağlılığın denetlenmesi

AK, binden fazla çalışanı bulunan AB işletmelerinin uluslararası camiada kabul gören KSS ilke ve prensiplerini dikkate alma doğrultusundaki taahhütlerini denetleyecek ve kendi faaliyetlerinde ISO 26000 Sosyal Sorumluluk için Kılavuz Standardını kullanacaktır.

d. AK şu hususlar için çağrıda bulunmaktadır:

i. büyük Avrupa işletmeleri 2014 yılına kadar BM Global Compact, uluslararası şirketler için OECD İlkeleri ya da ISO 26000'den en az birine uyum taahhüdünde bulunacaktır.

³⁸Yeni AB Stratejisi ABD ve Avrupalı Şirketleri Tehdit Ediyor", The Heritage Foundation, 22 Kasım 2011

ii. bütün Avrupa menşeli uluslararası şirketler 2014 yılına kadar ILO'nun Çok Uluslu İşletmeler ve Sosyal Politika üzerine Üç Bölümden Oluşan Resmi Niyet Bildirisine uyum taahhüdünde bulunacaktır.

2012'de AK, KOBİ'ler de dahil olmak üzere bazı sektörler için Ticaret ve İnsan Hakları üzerine BM Kılavuz İlkelerine dayanan insan hakları kılavuz ilkeleri geliştirecek ve bu ilkelerin uygulanmasında AB önceliklerini rapor edecektir. AK, işletmelerin insan hakları yükümlülüklerine uymalarını beklemekte ve üye ülkelerin 2012 yılına kadar bu ilkelerin uygulanması için ulusal planlarını geliştirmelerini talep etmektedir.

e. Yönergelerin revizyonu

Şeffaflık Yönergesinin (2004/109/EC) borsaya kayıtlı şirketleri kapsayacak şekilde ve Muhasebe Yönergelerinin (78/660/EEC ve 83/349/EEC) de borsaya kayıtlı olmayan şirketleri kapsayacak şekilde revize edilmesi ve büyük hammadde üreticileri (petrol, doğalgaz, madencilik) ve kereste sanayileri tarafından dünya genelindeki hükümetlere yaptıkları ödemeleri (vergiler, lisanslar ve primler) ülkeden ülkeye raporlama sistemini kullanarak raporlamaları doğrultusundaki yeni yükümlülüğün eklenmesi planlanmaktadır

5. Avrupa'da KSS Kamu Politikaları

Avrupa Komisyonunun AB'deki KSS uygulamaları üzerine kamu politikalarının güncellenmiş 2011 Özeti AB ülkelerindeki KSS etkinliklerinin bir özetini sunmaktadır ve aşağıdaki gibi özetlenebilir:

I. Eylem planları ve stratejilerin benimsenmesi

KSS'yi destekleyen bir politika çerçevesi oluşturmanın bir yolu KSS eylem planları ve stratejileri benimsemektir. Bunlar bir hükümetin KSS'ye karşı genel yaklaşımını belirleyen, faaliyetler için öncelikler atayan ve bir dizi mevcut ve yeni politika araçlarını koordine eden merkezi ve halka açık belgelerdir. Geçtiğimiz on yıl içerisinde AK tebliğler, toplantılar, araştırmalar ve diğer inisiyatifler yoluyla AB iye ülkelerinde KSS'nin teşvik edilmesinde aktif bir aktör olmuştur.

Doğru şekilde uygulanması halinde bunlar özellikle de süregelen bir KSS geleneği olmayan ülkeler için kamusal bir KSS politikasına giden ilk adımlar olabilecektir. KSS eylem planları Belçika tarafından Ekim 2006'da, Macaristan ve Hollanda tarafından 2007'de, Bulgaristan tarafından 2009'da, Danimarka tarafından 2008'de ve Almanya tarafından 2010'da benimsenmiştir. Ancak dolaylı ve açık bir KSS politikası çerçevesi arasında ayırım yapılmalıdır. Dolaylı kuramsal çerçeve KSS çağrısı yapılmamış olan ama yine de bunu destekleyen kurumları kapsamaktadır (anayasa ya da iş hukuku gibi hukuki kurumlar veya çevresel veya yüksek öğrenim düzenlemeleri gibi devlet politikalarıdır). Bunun aksine, açık kuramsal çerçeve en başından itibaren KSS'yi teşvik etmek için tasarlanmış kurumların hepsini kapsamaktadır (KSS konusunu ele almaları için devlet tarafından kurulmuş kurumlar gibi). Prensipte bu açık KSS politikası kuramsal çerçevesinin KSS'ye daha stratejik ve tutarlı bir yaklaşım sunması amaçlanmıştır.

II. Sorumluluk Sahibi Tedarik Zinciri Yönetimi (RSCM)

Tedarik Zinciri Yönetimi (SCM) özellikle üretim sektöründe işletmeler ve rekabet avantajının ayrılmaz bir parçasıdır. Tedarik zinciri malların hammadde aşamasından son kullanıcıya ulaşmasına kadar gerçekleşen iş akışı ile ilişkili bütün etkinliklerin yanı sıra ilgili bilgi akışını da kapsamaktadır. Tedarik zinciri yönetimi, tedarikçiler, lojistik şirketleri ve tüketiciler bir ürün ya da hizmetin temininde bir arada çalışırken bir dizi şirketin faaliyetlerini içermektedir. RSCM ise sosyal, çevresel ve ekonomik hususları dikkate alan bir SCM yaklaşımıdır. İnsan hakları (İH) sorumlulukları ise bunların merkezindedir. BM İş ve İnsan Hakları Özel Temsilcisi John Ruggie devletin koruma görevini, saygı doğrultusundaki kurumsal sorumluluğu ve mağdurların çözümlere erişimini bu kuramsal çerçevenin temelleri olarak vurgulamaktadır. Bu bağlamda RSCM belirli bir işletme sürecinde kurumsal sorumluluğun benimsenmesi için bir mekanizma sunmasının yanı sıra tedarik zincirinde o şirketin ötesine geçmektedir.

KSS konsepti kurumların tedarik zincirleri genelindeki (uluslararası) sorumluluklarını kapsamaktadır. AK KSS Tebliği (2006) gibi önemli AB politikaları belgelerinin yanı sıra bütün üye ülke KSS yaklaşımı politikaları ve beyanları tedarik zinciri yoluyla sorumluluğun etki alanını genişletmiştir. Bu belgelerde RSCM, AB'nin yasama sınırları dışında bulunan bölgeler ve ülkeler de dahil olacak şekilde KSS sağlanması için bir mekanizma olarak tanımlanmıştır. KSS'nin uygulanması için bir araç olan RSCM, politika kuramsal çerçeveleri veya belirli inisiyatiflerin nadiren odak noktası olmuştur. KSS inisiyatifleri bunun yerine İH, yolsuzluk veya çocuk işçiler gibi başlıklara odaklanmakta ve RSCM'yi bir yöntem ve saygı çerçevesindeki kurumsal görevin bir uzantısı olarak ele almaktadır.

"Şirketler tedarik zincirlerinin tamamı da dahil olacak şekilde Avrupa'nın yanı sıra uluslararası alanda da sosyal sorumluluk hedeflerini devam ettirmelidir." KSS için Avrupa Modelinin Desteklenmesi (2001) üzerine AK Yeşil Raporunda yer alan bu ifade AK'nin KSS ve RSCM bakımından öncülüğünü ortaya koymaktadır. 2006 tarihli KSS üzerine AK Tebliği de yaygın KSS faaliyetlerinin "sosyal ve

çevresel hususları faaliyetleri ve özellikle de tedarik zincirlerine entegre etmekte işletmelere yardımcı olmayı” kapsamı gerektiğini ifade etmektedir.

RSCM ve İH konusunun desteklenmesi amacıyla AK İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü Edinburgh Üniversitesinde “AB dışında faaliyet gösteren AB şirketleri için mevcut İH çevresel hususlar için mevcut yasal model” üzerine bir araştırma gerçekleştirmiş ve iş hukukunun kurumsal İH ihlallerini (tedarik zinciri ve taşeronluk ilişkileri gibi) nasıl ele alabileceğini analiz etmiştir. 2009’da AK, işletmeler, ticaret birlikleri, üye ülkeler ve STK temsilcilerini bir araya getiren KSS üzerine Çok Paydaşlı Forum toplantısına ev sahipliği yapmıştır. Bu ortaklık aracı ile AK global KSS ilerleyişini değerlendirmeyi ve özellikle BM modeli çerçevesinde gelecekteki müşterek inisiyatiflerin geliştirilmesini amaçlamıştır. Panellerden birinde tedarik zincirinin İH ve olumlu çalışma standartlarını desteklemekteki avantajına odaklanmıştır. Son olarak AK, 260 şirketi içine alan Avrupa KSS İttifakının bir parçası olan RSCM Portalı gibi hibrit araçları da kullanmaktadır. Bu RSCM platformu diğerleriyle birlikte RSCM, en iyi uygulamalar, iş etiği ve uluslararası modeller hakkında bilgiler sunmaktadır. Ülkelerin RSCM ve İH inisiyatifleri hakkında üye ülke temsilcileriyle yapılan anket OECD ve bunun İlkelerinin Çok Uluslu Şirketler için önemini ortaya koymuştur. Çoğu üye ülke OECD modeli çerçevesindeki faaliyetlerini ve OECD Ulusal Temas Noktaları çalışmasını önemli politikalar olarak vurgulamıştır.

III. KSS Raporlama

Çevresel, sosyal ve yönetsel (ESG) performansı üzerine bilgilerini paylaşan şirket sayısı son yıllarda artmıştır. Dünya geneline bakılacak olursa, yıllık global raporlama çıktısı 1992’deki neredeyse sıfır düzeyinden 2010’da 4 bin rapora yükselmiştir ve mali krize rağmen ESG raporlama artış hızı 2009 senesinde sadece çok az bir yavaşlama göstermiştir. Her ne kadar bu rakamlar önemli bir artışı belgeliyor olsa da raporlama yapan şirketlerin yaklaşık 82 bin çok uluslu şirket ve 23 milyon KOBİ ile global ticaretin sadece küçük bir bölümünü oluşturduğunu unutmamakta fayda vardır. Modernleşme Direktifine göre şirketlerin çevresel ve istihdam konuları ile ilgili bilgiler de dahil olmak üzere faaliyetler ile ilgili başlıca mali olmayan performans göstergelerini analiz etmeleri gerekmektedir.

Mali olmayan bilginin raporlanması için AB, Modernleşme Direktifi, Avrupa Çevre Kirliliği Salımı ve Transferi Kaydı, AB Emisyon Ticareti Programı ve Entegre Çevre Kirliliğini Önleme ve Kontrol Direktifi gibi bütün üye ülkeler için geçerliliğe sahip çeşitli zorunlu araçlara sahiptir. Bu zorunlu araçların yanı sıra AB Eko-Yönetim ve Denetim Programı (EMAS) da EMAS’a kayıtlı şirketlerin çevresel hususlarda raporlama yapılmasını zorunlu tutmaktadır. AB Muhasebe Modernleştirme Direktifine (2003/51) Muhasebe Direktifleri eklenmiş ve Avrupa şirketlerinin 2005 yılından itibaren “faaliyetler ile ilişkili başlıca mali ve uygun olduğu yerde mali olmayan performans göstergelerini gelişim, performans veya durumun anlaşılabilirliği için yeterli olacak düzeyde dahil edecektir” şartı koyulmuştur. Muhasebe Direktiflerine yapılan başka bir ekleme (2006/46) ile borsaya kayıtlı şirketlerin yıllık raporlarına bir kurumsal yönetim beyanı eklemeleri yükümlülüğü getirilmiştir. 2009 yılına kadar üye ülkelerin hepsi Modernleşme Direktifini ve çoğu da Direktif 2006/46’yı ulusal yasalarına empoze etmiştir.

Bazı ülkeler KSS raporlamayı teşvik etmek için finansal ya da ekonomik araçlar kullanmaktadır. Bunların bir örneği, Sürdürülebilir Ekonomi Yasası altında şirketlerin raporlama da dahil olmak üzere KSS politikaları geliştirme ve uygulamalarına teşvikler veren İspanya’dır. Bu Yasa, hükümetin işletmelere başta rehberlik ve KSS üzerine Devlet Konseyi ile işbirliği içinde sosyal sorumluluk ile ilişkili öz değerlendirmeler için destek olmak üzere yardımcı olması gerektiğini belirtmektedir.

IV. İklim değişikliğiyle mücadelede katkı

Enerji üretimi, sanayi ve üretim, ulaşım, perakendecilik ya da inşaat gibi sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin iklim değişikliğiyle mücadeledeki katkısı temiz teknolojiler, ürünler, hizmetler ya da enerji verimliliği, yenilenebilir enerji veya sürdürülebilir mobilite ile ilişkili üretim süreçlerine yatırım ve bu konularda yeniliklere odaklanmaktadır.

Avrupa 2020 Stratejisinde Avrupa Komisyonu kaynak verimliliği daha yüksek, daha çevreci ve daha rekabetçi bir ekonomiye dayalı sürdürülebilir büyümenin önceliğini vurgulamıştır. Üye ülkeler, şirketlerin rekabetçiliğinin güçlenmesi ve iklim korunumu ile ilişkili sanayi sektörlerinde “yeşil” işler yaratılması gibi düşük karbon emisyonlu ekonomiye doğru giden yolda birçok fırsat ile karşı

karşıyadır. Her zamankinden daha fazla şirket iklim değişikliği ile mücadelenin kendileri için düşük karbon emisyonlu ve kaynak verimliliğine sahip bir ekonomide büyüme potansiyeli ile rekabetçi avantaj yaratacağının farkına varmaktadır.

İşletmelerin sera gazı salınımları hakkında bilgi edinmesinin en kolay yolu çevrimiçi araçlar kullanılmasıdır. 2009 tarihli Grenelle yasası kapsamında ADEME 2010 senesinde çok adımlı bir sera gazı emisyonu değerlendirme aracı olan “Bilan Carbone” adlı karbon ayak izi yazılımının yeni versiyonunu kullanıma soktu. Sera gazı emisyonları değerlendirildikten sonra yazılımın kullandığı bir modül ile şirketin enerji fiyatlarındaki dalgalanmalara karşı duyarlılığı ve sera gazı emisyonu vergilendirmelerinin etkileri ölçülmektedir. 2009 yılında şirketler (%85), topluluklar (%10) ve yönetimler (%5) tarafından 2 bin karbon değerlendirmesi yapılmıştır. Bu gibi değerlendirmelerin %50-70’ini karşılayacak bir devlet desteği KOBİ’ler tarafından talep edilebilir.

V. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ’ler)

AB genelindeki 23 milyon KOBİ yaklaşık olarak 75 milyon istihdam yaratmakta ve bütün işletmelerin %99’unu meydana getirmektedir. KOBİ’ler AB’de ekonomik büyümenin, sosyal bütünlüğün ve bölgesel ve kırsal gelişimin önemli itici güçlerindedir. Dolayısıyla KSS’nin sosyal, çevresel ve ekonomik hedeflerine ulaşabilmek için KOBİ’lerin aktif katılımı son derece önemlidir. 2004’te düzenlenen Avrupa KSS üzerine Çok Paydaşlı Forumunda “KSS’nin KOBİ’ler üzerindeki ölçeği ve etkisi hakkında görece olarak çok az bilgiye sahip olduğumuz” sonucuna varılmıştır. 2008 yılında yürürlüğe giren Avrupa Küçük İşletmeler Yasası KOBİ politikası üzerine ana politika belgesidir ve sürdürülebilir gelişimin KOBİ’lerin başlıca amacı olduğunu ve dolayısıyla da sürdürülebilir üretim ve işletme modelleri benimsemeleri gerektiğini ifade etmiştir. Belirtilen faaliyetler KOBİ’lerin yanı sıra sosyal ekonomi işletmelerini (çoğunun KOBİ’lerden oluşması nedeniyle) de desteklemek için tasarlanmıştır. Benzer şekilde, AB 2020 Stratejisinde de AK, büyüme, istihdam yaratma ve sürdürülebilirlik için KOBİ’ler arasında fikir ve deneyimlerin paylaşılması ve KSS’nin nasıl destekleneceği hakkında görüşlerin bildirilmesinin önemini vurgulamıştır.

KSS’nin öncelikli olarak büyük şirketler tarafından ve büyük şirketler için geliştirilmiş olması nedeniyle çok sayıda AB kamusal politika inisiyatifi hem iyi uygulama örnekleri gibi pratik yaklaşımlarla KOBİ’lerin bu konsepti tanımalarını sağlamayı hem de KOBİ’ler düzeyinde KSS’deki zorluklar hakkında kanun koyuculara bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. 2007 senesinde AB, KOBİ’lerin KSS’yi en iyi şekilde nasıl benimseyebileceklerini vurgulayan “Fırsat ve Sorumluluk” adlı raporu yayınladı.

Bununla birlikte AK, Avrupa’daki KOBİ’ler genelinde KSS stratejisinin geliştirilmesine Dengeli Puan Çizelgesi yaklaşımına (stratejik performans yönetimi aracı) dayalı yenilikçi bir metodoloji geliştirme yoluyla sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluğu hedefleyen Leonardo da Vinci projesini finanse etmiştir. Bulgaristan, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Portekiz, İspanya ve Romanya’dan taraflar 2008 ile 2010 tarihleri arasında projeye katılmıştır.

Yunanistan, Avrupa Bölgesel Geliştirme Fonu tarafından eş finansmanı sağlanan “Rekabetçilik ve Girişimcilik” programı altında 2010’da EMAS ile ilgili olarak iki projeyi yürürlüğe koymuştur. İlk proje olan “Yeşil Altyapı 2010” bir çevre yönetimi sisteminin (ÇYS) uygulanması çerçevesindeki faaliyetleri içermektedir. Üretim sektöründeki mikro işletmeler ve KOBİ’ler finansman için uygundur. “Yeşil İşletme 2010” adlı ikinci proje işletmelerin faaliyetlerine çevresel hususların entegrasyonu için uygun koşulların oluşturulmasını hedeflemektedir.

V. Sosyal Sorumluluğa Sahip Yatırımlar (SRI)

SRI’nin kökenleri 1920’lerde Metodist Kilisenin alkol üretimi ve kumar ile ilişkili faaliyetler gösteren şirketlere yatırım yapmaktan kaçınması ile Birleşik Krallığa kadar takip edilebilmektedir. SRI, yatırımcıların finansal amaçlarını sosyal, çevresel ve etik (SÇE) kaygılar ve kurumsal yönetim konuları ile bir araya getirir. Avrupa SRI için en dinamik bölgelerden biridir. Avrupa’da yönetilen toplam SRI varlığı değeri 2007 yılı sonunda €2.665 trilyona ulaşmıştır. (21) 2005’ten 2007’ye iki sene içerisinde SRI piyasasının birleşik yıllık büyüme oranı %42’ye ulaşmıştır. SRI varlıkları (Avrupa’da varlık yönetimi endüstrisinin %17.6’sı).

2010'da AK yeterli, sürdürülebilir ve güvenli emeklilik fonlarının güvence altına alınmasının yanı sıra AB'nin ulusal çabaları nasıl en iyi şekilde destekleyeceği hakkında da Avrupa genelinde tartışmalar açmıştır. Bunun sonucunda AK bütün yanıtları analiz edecek ve AB düzeyinde bu konulara çözüm getirecek gelecekteki eylemler için en iyi fikirleri göz önünde bulunduracaktır. Bunun yanı sıra, Avrupa genelinde yanıt süreçlerini uyumlaştırmak ve bu Yasanın yaygınlığını artırmak amacıyla 2010'da Avrupa Şeffaflık Yasa tasarısı sunulacaktır. Bu yasa SRI müşterek fonlarının ilkeleri ve süreçlerine daha fazla netlik getirmeyi amaçlamaktadır; geliştirilme süreci AK tarafından finanse edilmiştir.

Emeklilik fonları uzun vadeli yatırım kararları almaktadır; önemli büyüklükteki varlıkları yönetirler ve SRI bakımından piyasadaki diğer aktörlere örnek olabilirler. Günümüzde yedi AB üye ülkesinde belirli ulusal SRI düzenlemeleri emeklilik sistemini kapsayacak şekilde yürürlükte bulunmaktadır: İngiltere (2000), Fransa (2001), Almanya (2001), İsveç (2001), Belçika (2004), Avusturya (2005) ve İtalya (2004). 2008'de Fransız hükümeti, "Memur Emeklilik Programının" bütün fonlarının SRI standartlarına göre yönetilmesini istemiştir. Diğer üye ülkelerde emeklilik fonlarının şeffaflık gereklilikleri hala tartışılmaktadır.

Bunun diğer bir örneği de anti-personel mayınlarının ve misket bombalarının finansmanını, üretimini, ticaretini ve kullanımını ve dolayısıyla da bu gibi silahlar üreten ya da kullanan herhangi bir Belçika vatandaşı veya yabancı şirketinin finansmanını yasaklayan ilk ülke olan Belçika'nın Silahların finansmanına karşı kabul ettiği yasadır (2007). Aynı zamanda bu gibi şirketlere her türlü kredi, borç veya banka teminatı verilmesini de yasaklamaktadır. Benzer bir yasa, zayıflatılmış uranyum içeren silahlar için Haziran 2009'da yürürlüğe sokulmuştur.

VII. Eğitim ve KSS

Eğitimde KSS, KSS konularının sistematik bir şekilde müfredata, öğretime ve öğrenim sürecine entegre edilmesi anlamına gelmektedir. Eğitim inisiyatifleri farklı eğitim düzeylerinde ele alınabilir: ilk 5 ile 7 sene arası resmi ve yapılandırılmış eğitimi kapsayan ilköğretim; ortaokul veya lise olarak kabul edilen ortaöğretim; lisans ve lisansüstü eğitim olarak kabul edilen yükseköğretim; kişileri kariyerlerine hazırlayan teknik eğitim olarak kabul edilen mesleki eğitim ve hayat boyu öğrenime odaklanan ve üniversitelerde yönetici eğitimleri, profesyonel yetişkin eğitimleri ve işçi eğitimlerini de kapsayabilecek diğer eğitim şekilleri.

Toplumda İş Akademisi, Yönetim Gelişimi için Avrupa Vakfı ve Nottingham Üniversitesi İşletme Fakültesi tarafından 2008'de gerçekleştirilen bir global anket KSS'nin yüksek eğitimde hem pozitif hem de negatif trendler gösterdiğini belirlemiştir. Genel anlamda KSS'nin yönetim çalışmalarında meşru bir konu olarak güç kazandığına dair bulgular bulunmaktadır. Lisans programlarında işletmelerin toplumdaki rolü üzerine giriş niteliğinde bir ders dahil edilirken konuyla ilgili lisansüstü programlarında ve bu alandaki doktora öğrencilerine verilen destekte net bir artış görülmüştür. Bununla birlikte işletme fakültelerinde lisansüstü ve genel lisansüstü programlarında veya yönetici eğitim programlarında ilerlemeye dair çok az bulgu olduğu görülmüştür. Bunun nedeni birçok yüksek öğretim kurumunun KSS ve sürdürülebilirliği, işletme ve ekonomi müfredatının ayrı bir parçası olarak ve global ve Avrupa ekonomilerinde kritik bir faktör olarak görmemesidir.

2009'da Konsey, eğitimin başarılı, adil ve çevresel sürdürülebilirliğe sahip bir Avrupa için anahtar rolünü vurgulayan "Eğitimde Avrupa işbirliği için stratejik modeli" kabul etmiştir. Polonya eğitim sisteminde sürdürülebilir gelişim ilkeleri hakkında yaygın bilgiler Eğitim Sistemi Yasasının yanı sıra ana okul eğitimi ve genel eğitim müfredatı üzerine düzenlemeye dahil edilmiştir ve belirli okul türleri için sürdürülebilir gelişim ve sürdürülebilir üretim ve tüketim hakkında çok sayıda hükme sahiptir. Finlandiya'da Ulusal Eğitim Kurulu tarafından koordine edilen mesleki çalışmaları müfredatında olduğu gibi okul müfredatına çevreci sorular dahil edilmiştir. Finlandiya ulusal ana müfredatında sürdürülebilir gelişim için eğitim hedefleri arasında da insan sağlığı, ekonomi ve çevrenin korunması arasındaki bağlantı çerçevesindeki anlayışın artırılması ve sanayi kollarının daha sürdürülebilir bir şekilde gelişimi için ön şartları karşılayan bir mesleki eğitim meydana getirilmesi yer almaktadır. İspanya'da KSS Devlet Konseyi, KSS politikalarını güçlendirmek ve teşvik etmek amacıyla 2008'de Eğitim ve KSS için bir Çalışma Grubu oluşturmuştur. KSS'nin üniversiteler, işletme fakülteleri ve müfredat yenileme ve araştırmalarına dahil edilmesi bu modelin referansları arasındadır. Bu belgenin

KSS Devlet Konseyinin Genel Kurulunda onaylanması ve 2010'un son çeyreğinde yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

Almanya da eğitimde KSS'nin teşvik edilmesini amaçlayan bazı inisiyatifler başlatmıştır. Örneğin, Federal Hükümet, Federal Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen mevcut SCHULEWIRTSCHAFT ağı ve Federal İç İşleri Bakanlığının Netzwerk SchuleWirtschaft Ostdeutschland projesi gibi fakülteler ve işletmeler arasındaki ağları daha da güçlendirmeyi amaçlamaktadır. AK 2011 Stratejisi üye ülkelerin eğitim kurumlarını KSS'yi ortaöğretim ve üniversite düzeyinde entegre etmeye teşvik etmektedir. Avrupa'daki işletme fakülteleri Sorumlu Yönetim Eğitimi için BM İlkelerini imzalamaya teşvik edilmektedir. Üye Ülkeler, 2012 senesinin ilk yarısının sonuna kadar KSS'yi teşvik etmek doğrultusundaki kendi planlarını veya eylemlerini geliştirmeye ya da bunları güncellemeye davet edilmiştir.

VIII. Kamu alımları ve KSS

Hükümetin daha aktif bir rol oynadığı iki alan bulunmaktadır: yatırım ve tüketim. Yılda €2 trilyonu bulan kamu alımları AB'nin gayrisafi milli hasılasının %17'sine tekabül etmektedir. Dolayısıyla kamu alımları Avrupa işletmeleri genelinde KSS'yi desteklemekte dikkat çekici bir potansiyele sahiptir. Kamu alımları üç farklı şekilde ele alınmaktadır. Bunlardan en kapsamlı olanı, kamu yetkililerinin ürün, hizmet ya da iş satın alırken sürdürülebilir gelişimin üç temel unsuru –ekonomik, sosyal ve çevresel- arasında doğru dengeye ulaşmayı amaçladığı sürdürülebilir kamu alımlarıdır (SPP) Yeşil kamu alımları (YKA) ise kamu yetkililerinin ürünler, hizmetler ve işler için ihaleye girerken çevresel hususları göz önünde bulundurmasıdır. Son olarak sosyal sorumluluğa sahip kamu alımları (SRPP), AB anlaşmaları ve AB kamu alımları direktiflerinin ilkelerine uyarken istihdam fırsatlarının, çalışma koşullarının, sosyal katılım ve sosyal ekonominin, KOBİ'lerin, erişilebilirliğin ve herkese yönelik tasarımın, adil ve etik ticaret konularının ve KSS'ye daha kapsamlı gönüllü bağlılığın teşvik edilmesinin göz önünde bulundurulduğu alım işlemleridir. AK yıllar boyunca Avrupa'da GPP ve daha düşük bir düzeyde de SRPP'nin itici gücü olmuştur. 2003 tarihli "Entegre Ürün Politikası: Çevresel Yaşam Döngüsü Bakış Açısı Üzerine" adlı Tebliğinde GPP'nin önemi vurgulanmış ve üye ülkeleri GPP çerçevesinde Ulusal Eylem Planları hazırlamaya davet etmiştir. Bir sene sonra bu Konsey ve Avrupa Parlamentosu, kamu alımları üzerine mevcut Avrupa kanunlarının netleştirilmesi, sadeleştirilmesi ve modernleştirilmesini amaçlayan iki direktif benimsemiştir.

Direktif 2004/18/EC ve 2004/17/EC çevresel ve sosyal hususları sözleşme-ödül sürecine dahil etmek için üye ülkelere yasal dayanak sunmuştur. Dolayısıyla, bu iki direktif GPP ve SRPP'yi kolaylaştırmakta ancak bunları zorunluluk haline getirmemektedir. Bu önemli düzenlemenin uygulamaya koyulmasından bu yana AK, AB üye ülkelerinin GPP politikalarını gönüllü olarak kabul etmelerini teşvik etmektedir. Bu inisiyatiflerin çoğu doğaları gereği bilgilendirme amaçlıdır, yani ilkeler, araçlar, farkındalık kampanyaları, tebliğler, araştırmalar ve değerlendirmeler içermektedirler. Temmuz 2008'de AK "Daha iyi bir çevre için kamu alımları"nı yayınlamıştır. Bu tebliğ kamu ihale prosedürlerinin %50'sinin 2010 senesine kadar başlıca GPP kriterlerine uygun olması gerekliliğini hedeflemiştir.

AK Temmuz 2010'da sekiz yeni ürün grubu için ikinci bir dizi GPP kriteri yayınlamıştır. Nisan 2010'da sürecin daha şeffaf hale getirilmesi ve çeşitli politika araçları arsındaki sinerjinin artırılması amacıyla yeni kriterlerin geliştirilmesi için yeni bir prosedür benimsenmiştir. AG'ye ek olarak, ulusal GPP uzmanlarından oluşan daha büyük bir gayri resmi grup da başta daha geniş GPP politika sorunlarını tartışarak yıllardan bu yana faaliyet göstermekteydi.

Portekiz'in Yeşil Model Anlaşmaları ile Portekiz, GPP'nin yasal olarak bağlayıcı olduğu tek AB üye ülkesidir. 2008-10 için Ulusal Adaptasyon Planı bazı kriterler ve hedefler içermektedir. 2010 yılında bunlar çerçeve anlaşmasının birer parçası haline gelerek merkezi kamu yönetimi için zorunlu ve yerel kamu alımları için de opsiyonel olmuştur. Ulusal hükümetin satın alımlarının merkezde toplanması ve GPP'nin teşvik edilmesi amacıyla 2007'de ANCP oluşturulmuştur. ANCP, GPP'nin dahil edilmesi doğrultusundaki niyet mektupları ve raporları kontrol ederek ve her bir bakanlığın satın alımlarını merkezileştiren ihale ağı yoluyla kendi ihalelerini izleyerek GPP Ulusal Eylem Planının hedeflerine uyumu denetlenmektedir.

Bunun diğ er bir ö rneğ i ise İng iltere’de ilk olarak 2001’de yürürlü ğ e sokulmuş olan bir henüz ticarileş memiş satın alım programı olan İng iltere’nin Küçük İş letmeler Araştırma İ nisyatifidir (SBRI). Bu yeni SBRI programı, departmanların satın alım ihtiyaç larının gelecekte karşı lanması için yenilikçi ü rün ve hizmetleri teş vik etmek için hükümet satın alımlarını kullanmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla SBRI yüksek teknoloji KOBİ’lerin araştırma ve geliştirme fırsatlarına, çok çeş itli çevresel hususlar üzerine kapsamlı bilgilere eriş im fırsatlarını artırarak ilk aş amayı desteklemeyi de amaçlamaktadır.

6. Danimarka Başkanlı ğ ı

AB’nin ç alkantılı bir dönemden geç tiğ i sırada Danimarka Başkanlık görevini almıştır. Danimarka Başkanlı ğ ının görevi, AB’yi ileriye götürecektir ve Avrupa vatandaşlarına iş birliğ inin değ eri ve gerekliliğ ini kanıtlayacak somut sonuçlar ile AB’yi birleştirmek ve güçlendirmek olacaktır. 8-9 Aralıkta düzenlenen zirvede bir “mali uyuş ma” üzerinde fikir birliğ ine varmak da dahil olmak üzere Avroyu stabilize etmek için önemli kararlar alınmıştır. “Mali uyumun” amaçladığı artan disiplin Danimarka Başkanlı ğ ının “Sorumluluk sahibi bir Avrupa” hedefi ile uyumludur. Başkanlık makamı, sorumluluk sahibi, dinamik, yeş il ve daha güvenli bir Avrupa için ç alışarak Avrupa’yı ekonomik, sosyal ve çevreci geleceğ e hazırlayacaktır. Danimarka Başkanlı ğ ının dört önceliğ i bulunmaktadır:

1. Daha sorumluluk sahibi bir Avrupa. Avrupa’yı içinde bulunduğ u krizden ç ıkarmak, yeni krizleri önlemek ve ileriki yıllarda büyüme ve istihdam yaratılmasının güçlendirilmesine odaklanmak. Bütün AB Ü ye Ü lkeleri kamusal finansmanlarını konsolide etmek ve gerekli reformları uygulamaya koymak için gerekli adımları atmalıdır. Bu, krizden ç ıkmak ve büyüme yoluna girmek amacıyla AB ekonomilerinde piyasa güveninin tazelenmesinin ön şartıdır. Dolayısıyla, 9 Aralıkta Avrupa Konseyinde mali disiplini artırmak için ekonomik stabilizeyi sağ layacak bir bakış aç ısıyla önemli kararlar alınmıştır.

Baş kanlı aynı zamanda 2014-2020 yılları arası için güncel ve sorumluluk sahibi bir Çok Yıllık Mali Ç erçevenin sağ lanmasına da katkıda bulunmaktadır.

2. Daha dinamik bir Avrupa. Tek Pazar Yasasının 12 ana önceliğ i çerçevesinde faaliyetler ile Tek Pazarın faydalanılmamış potansiyelini daha da geliştirmek için daha dinamik bir Avrupa ekonomisi yaratmak. Çevrimiçi alışveriş yapmanın daha kolay ve daha güvenli hale getirilmesi ve gümrük vergilerinin düşürülmesi ile Tek Pazar dijital çağ a uyarlanacaktır. Araştırma ve yenilik ç alışmalarının artırılması da buna katkıda bulunacaktır. Tek Pazarın daha fazla geliştirilmesinin bir parçası olarak, maaş ve ç alışma şartları ile ilgili kurallara uyulduğ undan emin olunarak işçi haklarının eksiksiz uygulanmasını sağ lamak.

3. Daha yeş il bir Avrupa. Buradaki amaç, kaynak ve enerji tüketimini artırmaksızın büyüme sağ lamaktır. Geçtiğ imiz yıllarda AB iddialı bir enerji ve iklim politikası geliştirmiştir ve bu da AB’nin küresel düzeyde lider olduğ u anlamına gelmektedir. 7. Çevresel Faaliyet Programı ve 2050 yılına kadar artan enerji verimliliğ i ve yenilenebilir enerjinin daha fazla kullanılması ile iddialı bir Avrupa enerji politikası için ç alışmak. Buna ek olarak, dünya ekonomisinin sürdürülebilir bir şekilde yeniden yapılandırılması çerçevesinde bir yol haritası benimsenmesi ile ilgili ç alışmalarda Avrupa’nın Rio+20 BM konferanslarında daha güçlü bir şekilde temsil edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, enerji, iklim ve çevresel hususların Ortak Tarım Politikası, Ortak Balıkçılık Politikası, Ortak Taşıma Politikası ve Tek Pazar gibi daha fazla AB politikasında yer almasını sağ lamak için ç alışılması.

4. Daha güvenli bir Avrupa. Uluslararası suçlar ve terörizmle daha etkin bir şekilde mücadele edebilmenin yanı sıra daha iyi işleyen bir Avrupa Ortak Sığınma Sistemi ve daha güçlü bir Schengen işbirliğ i ve dolayısıyla AB’nin sınırlarında daha güvenli kontrole sahip olmak için.